

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Фільо Валерій Васильович

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 930.25:651.5
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

АРХІВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ, ЯК СКЛADOVA **ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.**

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

В.В.Фільо

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи

Власенко Олена Павлівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

к.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

ЗМІСТ	2
АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ	7
1.1. Складові державної інформаційної політики	7
1.2. Впровадження інноваційних методів роботи з інформацією	10
РОЗДІЛ II. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	14
2.1. Основні напрямки діяльності, організаційна структура ДАСУ	14
2.2. Публічна складова роботи ДАСУ	17
РОЗДІЛ III. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	20
3.1. Розширення та спрощення отримання послуг для фізичних та юридичних осіб	20
3.2. Впровадження інноваційних методів роботи	22
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ	34

АНОТАЦІЯ

Фільо В.В. Архівна служба України, як складова державної інформаційної політики України.

Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування. – Поліський національний університет, Житомир, 2020.

Визначено складові інформаційної політики України, напрями удосконалення системи збереженості та доступності документів Національного архівного фонду України в системі соціальних комунікацій. Розглянуті ключові умови для розширення та спрощення отримання послуг (в тому числі електронних), забезпечення доступу громадян до суспільно значущої інформації,

Ключові слова: інформаційна політика, доступність документів, отримання електронних послуг, суспільно значуща інформація.

SUMMARY

Filo V. V. Archival service of Ukraine as a component of the state information policy of Ukraine.

Qualification work on the rights of a manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 281 – public administration and administration. - Polessky National University, Zhytomyr, 2020.

The components of the information policy of Ukraine, directions for improving the system of preservation and accessibility of documents of the national archival fund of Ukraine in the system of social communications are determined. Key conditions for expanding and simplifying the receipt of services (including electronic ones), ensuring citizens ' access to socially significant information are considered,

Keywords: information policy, availability of documents, receipt of electronic services, socially significant information.

ВСТУП

Актуальність теми. Фундаментальною складовою інституціонального забезпечення державної інформаційної політики щодо створення, організації, діловодства і функціонування державної системи страхового фонду документації є Державна архівна служба України (ДАСУ, Укрдержархів).

Серед ключових завдань Укрдержархіву пріоритетними є реалізація державної інформаційної політики у сфері створення, оновлення та використання державних інформаційних ресурсів, технічного захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Укрдержархіву, державних архівних установ, науково-дослідних інститутів та спеціальних архівів страхового фонду документації.

Ефективне використання документної інформації – актуалізація інформаційних ресурсів НАФ України реалізуються завдяки системі довідників та документів державних архівів, тобто логічному алгоритму, створеному у відповідності до методичних рекомендацій, зокрема електронних.

Проте неудосконалена законодавча база з питань розвитку архівної справи та діловодства (в тому числі електронного), недостатнє фінансування матеріально – технічного забезпечення більшості архівних установ, що в свою чергу впливає на розвиток інформаційних систем мереж, ресурсів та інформаційних технологій які відповідають вимогам сьогодення, негативно впливають на розвиток соціальних комунікацій.

Метою кваліфікаційної роботи є удосконалення системи функціонування Державної архівної служби України.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

- визначити складові інформаційної політики України;
- визначити напрями удосконалення системи збереженості та доступності документів Національного архівного фонду України в системі соціальних комунікацій;
- визначити ключові умови для забезпечення доступу громадян до суспільно значущої інформації;

- визначити роль Укрдержархіву в реалізації державної політики у сфері архівної справи на законодавчому рівні;

- визначити складові трансформації ДАСУ, як складової інформаційної політики держави;

- визначити шляхи розширення та спрощення отримання послуг (в тому числі електронних) для фізичних та юридичних осіб.

Об’єктом дослідження є процес управління розвитком архівної служби в Україні як складової державної інноваційної політики.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів розвитку архівної справи в умовах цифрової трансформації.

Інформаційною базою дослідження були нормативно - правові акти України з питань інформаційної політики, про Державну архівну службу України, електронні документи та електронний документообіг, надання адміністративних послуг. Публікації в періодичних виданнях і мережі Інтернет, архівні документи, первинна документація що характеризує роботу Державного архіву Житомирської області.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів. За допомогою діалектичного методу наукового пізнання проаналізовано поняття та сутність інформаційної політики. Структурно-функціональний метод застосовувався під час дослідження складових системи ДАСУ. Абстрактно-логічний, для визначення сутності стратегічного управління. Статистико-математичний для оцінки сучасного стану та стратегічного управління архівною справою. Статистичний метод був використаний для аналізу статистичних даних з питань діяльності архівної служби.

Публікації. Основні положення роботи опубліковано у 3 працях:

1. Фільо В.В. “Державна інформаційна політика України: інноваційний аспект”. Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації: Матеріали II Всеукраїнської науковопрактичної конференції за міжнародною участю, 23 червня 2020 року. – Житомир: ЖНАЕУ, 2020.

С.- 481 – 486.

2. Фільо В.В. “Інституціональне забезпечення Державної архівної служби України”. Наукові читання – 2020: збірник тез доповідей науково – практичної конференції науково – педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених ННІ економіки та агробізнесу: Поліського національного університету. Житомир: Поліський національний університет, 2020. С. 210-211.

3. Власенко О.П., Фільо В.В. “Розвиток Державної архівної служби України в контексті цифрової трансформації”. Механізми управління розвитком територій: збірник наукових праць. Житомир: Поліський національний університет, 2020. С. 275-279.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо удосконалення стратегічного управління розвитком ДАСУ в контексті цифрової трансформації.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації, вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел (41 найменування), додатків (копії архівних документів). Основна частина містить 31 сторінку комп’ютерного тексту.

РОЗДІЛ І.

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

1.1. Складові державної інформаційної політики

Перехід від індустріального суспільства до інформаційного відображає сьогодення України. Інформація - судження абстрактне, що має різні значення залежно від контексту. На інтуїтивному рівні інформація означає зміст того, про що отри-мувач довідається. Державна інформаційна політика України визначається, як сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації. Інформаційну політику розробляють і здійснюють органи державної влади загальної компетенції, а також відповідні органи спеціальної компетенції відповідно до статті 6 Закону України “Про інформацію”[1].

Забезпечення права на пошук, отримання, передачу та використання інформації, зафіксовані у Загальній декларації прав людини та Конституції України [29] Державна політика забезпечує доступність інформації.

Важливою складовою зовнішньої і внутрішньої політики країни є інформаційна політика [1].

Суб'єктами інформаційних відносин є: громадяни, юридичні особи держави, міжнародні організації та особи без громадянства. Суб'єктами від імені держави виступають: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, Національна рада з питань телебачення та радіомовлення та Державний комітет телебачення та радіомовлення України [1].

Об'єктами інформаційних відносин є: документована або публічно оголошувана інформація про події та явища в галузі політики, економіки, політики культури, охорони здоров'я, а також у соціальній, екологічній, міжнародній та інших сферах [1].

Інформаційний вплив суттєво змінює соціальну складову держави, перетворює владні відносини у систему відкритого та доступного діалогу, соціального контролю та запровадження нових механізмів розповсюдження та отримання інформації, рис.1.1.

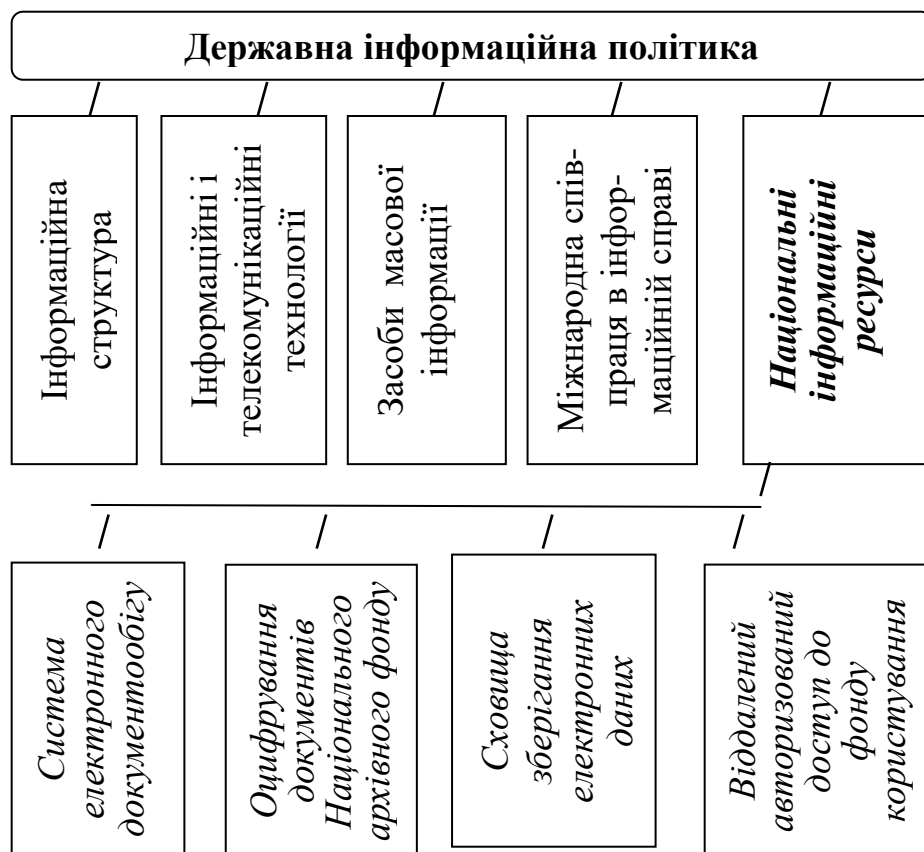

Рис. 1.1 Складові державної інформаційної політики.

Джерело: власні дослідження

У документах Міжнародної ради архівів наголошується, що архіви в інформаційному мережевому суспільстві є однією з ключових структур системи соціальних комунікацій, забезпечують ефективність державного управління, відкритість і прозорість функціонування владних інститутів, створюють умови для удоступнення громадян до суспільно значущої інформації [2].

Ресурси архівів України за обсягами концентрації, унікальністю та місткістю документів, багатоаспектний інформаційний потенціал – один із базових сегментів системи державних і світових інформаційних ресурсів [2].

Станом на 01.01.2020 року у центральних державних архівах, державних архівах областей та м. Києва зберігається 45 556 060 одиниць зберігання документів Національного архівного фонду (далі НАФ) з паперовою основою та 1 051 415 одиниць обліку аудіовізуальних документів НАФ. Загальна кількість документів НАФ, які зберігаються в архівних установах та архівних підрозділах усіх ланок і підпорядкування становить 81,4 млн. одиниць зберігання та одиниць обліку [5].

Державний архів Житомирської області в своїх сховищах зберігає понад вісьми тисяч (8313) фондів, загальною кількістю 1 млн. 492 тис. 348 одиниць зберігання (справ).

Серед документів, які збереглися з XV-XVII століття, найдавніший - це лист Великого князя Литовського Сигізмунда-Августа, про звільнення бояр Виговських від всіляких повинностей крім служби земської господарської. Документ 1561 року визнано унікальним (додаток Л) [30].

Цікава група документів з оригіналами - автографами відомих історичних осіб: польських королів від Сигізмунда до Станіслава - Августа, гетьмана України Павла Тетері, російських полководців Олександра Суворова та Михайла Кутузова та інших.

Унікальні документи пов'язані з іменами видатних людей. Метричний запис 1850 року, про шлюб Оноре де-Бальзака (додаток А) [31]. Метричний запис 1853 р., про народження Володимира Короленка (додаток Б) [32]. Метричний запис 1871 р., про народження Лариси Косач (Лесі Українки). (додаток В) [33]. Метричний запис 1882 р., про народження Івана Огієнка.. (додаток Д) [34]. Метричний запис 1884 р., про народження Івана Фещенка-Чопівського. (додаток Ж) [35]. Метричний запис 1906 р., про народження Сергія Корольова. (додаток З) [36]. Метричний запис 1907р., про народження Олега Кандиби (Ольжича).(додаток К) [37].

Документальні свідчення, що дійшли до нас із минулого, допомагають відчутти дихання далеких років, зрозуміти логіку подій, що відбувалися, перейнятися думками і сподіваннями своїх попередників, відкрити нові грані

їхнього життя. Так само ми передаємо своїм нащадкам неоціненну спадщину – документи нашої епохи [5].

Нині діяльність архівів детермінована низкою складних і пов'язаних між собою проблем сучасного розвитку вітчизняної державності. Забезпечення конституційних прав громадян на вільний доступ до інформаційних ресурсів НАФ України - є стратегічним завданням державного розвитку. Одним із пріоритетних завдань архівних установ України є створення цифрового фонду користування документами НАФ. Передусім це прогресивний і перспективний засіб забезпечення збереженості документів - оригіналів, який уможливорює формування електронних ресурсів для оперативного доступу до документів, у тому числі й з використанням інтернет – технологій [3].

Загальнодержавна, широкомасштабна програма оцифрування об'єктів історико-культурної спадщини, забезпечить дистанційний доступ користувачів до документальної інформації та забезпечить розширення комунікацій в інформаційному просторі України, сприятиме долученню країни до світового інформаційного простору.

1.2. Впровадження інноваційних методів роботи з інформацією

З метою удосконалення державної інформаційної політики в Україні Указом Президента від 28 квітня 2014 року “Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України” уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року “Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України” [4].

Рис. 1.2 Головні напрямки і способи удосконалення державної інформаційної політики України.

Джерело: сформовано автором на основі [1].

Впровадження новітніх інформаційних технологій в архівну справу, здійснення системної інформатизації та цифровізації архівних процесів, оснований на сучасних методах діяльності архівних установ щодо умов зберігання архівних, аудіовізуальних, електронних, цифрових і оцифрованих документів та доступу до ними [3].

Державним архівом Житомирської області (далі - ДАЖО) в січні 2017 року розпочато оцифрування справ НАФ з паперовим носієм інформації (книг, карт, тексту газет, чорно – білих , корольових малюнків, фотографій) двома установками обладнаними цифровими фотоапаратами. З часом, внаслідок значних навантажень, якість цифрових копій документів почала втрачатись, що

вимагало значного бюджету робочого часу для обробки виготовлених електронних файлів.

Лише у травні та вересні 2019 року ДАЖО було придбано 2 архівних сканери “СZURET 16 PLUS”, в рази вищими за технічними параметрами, що значно пришвидчило процес сканування. В період з 01.01.2017 по 30.09.2020 років оцифровано 2 044 одиниць зберігання (архівні справи) на 729 350 електронні файли та 1 493 описи справ на 73 069 електронні файли, аналіз представлено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Аналіз оцифрування справ і описів в ДАЖО 2017-2020 роки.

Оцифровано	2017 рік	2018 рік	2019 рік	020 року
Архівні справи (в тому числі описи справ) /електронні файли	651 / 264 921	1106/ 211 607	549/ 189 552	1213/ 136 339

Джерело: власні дослідження.

В першу чергу оцифровуються найбільш запитувані справи та описи, які найчастіше видаються для користування із сховищ. Але враховуючи що станом на 1.01.2020 року на державному зберіганні в ДАЖО перебувало 1 492 348 одиниць зберігання, це не суттєво вплинуло на загальну ситуацію. В жодній із архівних установ Житомирської області, в яких перебуває 592 645 одиниць зберігання, процес оцифрування взагалі не розпочато.

Високі вимоги до діяльності архівних установ, повноцінного доступу до їх інформаційних ресурсів зумовлені реаліями інформаційного простору, сучасною стратегією керівництва України, зацікавленістю українського суспільства до формування його національної ідентичності та історичної пам'яті прискорюють процес розбудови архівної справи України [3].

Отже на часі є впровадження в архівній справі України інноваційного розвитку на засадах науково - обґрунтованих програм, які включають

теоретичні основи державного управління, довгострокову стратегію, з урахуванням сучасних інформаційних технологій.

РОЗДІЛ 2. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ

2.1. Основні напрямки діяльності ДАСУ.

Фундаментальною складовою інституціонального забезпечення державної інформаційної політики щодо створення, організації, діловодства і функціонування державної системи страхового фонду документації є Державна архівна служба України (далі – ДАСУ, Укрдержархів) [6].

Серед ключових завдань Укрдержархіву пріоритетними є реалізація державної інформаційної політики у сфері створення, оновлення та використання державних інформаційних ресурсів, технічного захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Укрдержархіву, державних архівних установ, науково-дослідних установ та спеціальних установ страхового фонду документації. Основні завдання ДАСУ представлено на рис. 2.1.[6].

Також в перелік необхідно включити розроблення порядку оформлення документів, організацію документообігу (зокрема електронного), підготовку і передачу документів до архівних установ, упорядкування документів, які вносяться до НАФ [6].

Організаційна складова інституційного забезпечення архівної мережі України включає понад 2200 установ, а саме:

- 9 центральних державних архівів;
- 4 науково-дослідні та інші центральні державні архівні установи;
- 24 державних архіви областей; державні архіви міста Києва;
- 468 архівних відділів (секторів) райдержадміністрацій;
- 134 архівних відділів (секторів) міських рад;
- 12 галузевих архівів; 1628 трудових архівів, створених при міських, районних, сільських та селищних радах [7].

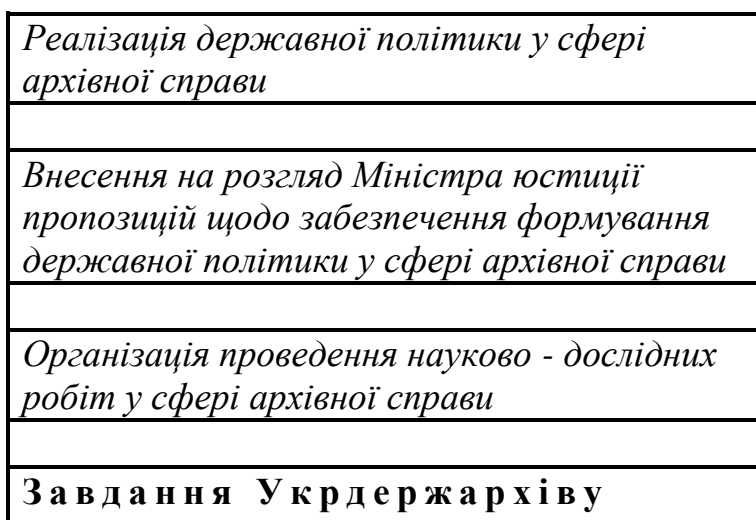

Рис. 2.1 Основні завдання Державної архівної служби України.

У 2019 році була створена ще одна архівна установа - галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті. Архівні документи репресивних органів, у відповідності до законів України “Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років” та “Про Національний архівний фонд та архівні установи” належать державі і передаються на зберігання до галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті [8].

Керівництвом Укрдержархіву на пресконференції було озвучено ключові завдання роботи створеного архіву. В планах обладнання нового окремого комплексу, який буде задовольняти виробничі потреби працівників, а головне стане комфортним для користувачів. Справи будуть проходити перевірку на фізичний стан, в разі необхідності провадити ремонтно – реставраційні роботи. Завдяки сучасному обладнанню всі справи і документи будуть переведені в цифровий формат.

І головне буде забезпечений вільний, дистанційний, безкоштовний, цілодобовий доступ. Така стратегія відповідає Державній інформаційній політиці України. Обмежений доступ до архівних ресурсів зумовлений низкою проблемних питань:

- відсутність єдиної консолідованої державної політики у сфері архівної справи та діловодства;

- подвійне підпорядкування місцевих державних архівних установ по вертикалі й горизонталі;

- незадовільний стан матеріально - технічної бази більшості архівних установ, який гальмує процеси вчасного оцифрування, приймання - передавання електронних, аудіовізуальних документів [6].

Номенклатура документів (одиниць зберігання) Укрдержархіву представлено в табл. 2.1.[3].

Таблиця 2.1

Номенклатура документів Укрдержархіву в період 2019-2020 р.р.

Назва документу	станом на 01.01.2019 р	станом на 01.01.2020 р	Всього надійшло
управлінська документація	54 021 388	54 949 509	928 121
особового походження	951 927	988 590	36 663
науково-технічна документація	1 124 194	1 150 412	26 218
кінодокументи	81 703	85 101	3 398
фотодокументи	1 320 528	1 361 947	41 419
фонодокументи	45 043	106 890	61 847
відеодокументи	3 712	22 767	19 055

Нові надходження здійснюються регулярно. Поповнення Національного архівного фонду забезпечують 36 867 юридичних осіб. Кількість документів які знаходяться на зберіганні структурних підрозділів ДАСУ щорічно збільшується.

У 2021 році в зв'язку з децентралізацією, реформуванням райдержадміністрацій, сільських та селищних рад, і як наслідок припинення діяльності юридичних осіб, очікується значне надходження управлінської документації на постійне державне зберігання. Необхідно відмітити, що майже 100% документів на паперовій основі які надходять не оцифровані, що унеможлиблює їх використання в електронному вигляді.

2.2. Публічна складова діяльності ДАСУ

Укрдержархів, з метою забезпечення виконання завдань, співпрацює з іншими державними органами і службами утвореними Президентом України, Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, профспілками та організаціями роботодавців, а також підприємствами, установами та організаціями [3]. В свою чергу Закони України “Про культуру”, “Про інформацію”, “Про Національний архівний фонд та архівні установи ” регулюють доступ до документів НАФ [9,1].

До переліку основних видів публічної інформації розпорядником якої є Укрдержархів, відноситься: інформація про ДАСУ, її діяльність, роботу колегії, інформація про доступ до публічної інформації, з питань обліку та систематизації законодавства, антикорупційної діяльності, питань кадрової роботи та державної служби, про розгляд звернень громадян, про адміністративні послуги, що надаються департаментом страхового фонду документації. А також данні щодо міжнародного співробітництва, зав'язків з громадськістю, внутрішнього аудиту, виставкової діяльності, страхової документації та питання щодо формування, зберігання, обліку, використання документів НАФ [10, 28].

Ефективне використання документної інформації – актуалізація інформаційних ресурсів НАФ України реалізуються завдяки системі довідників та документів державних архівів, тобто логічному алгоритму, створеному у відповідності до методичних рекомендацій, зокрема електронних [3]. Нинішній масив архівних зібрань України описані в понад 150 томах довідників різних типів і видів, опублікованих переважно в 1960 –1980-х рр. Лише у 4 центральних і 14 державних архівах областей створюються або вже функціонують комп'ютерні бази даних облікового і тематичного характеру [7].

Укрдержархівом ведеться робота по створенню принципово нових довідників – електронних версій реєстрів фондів, як сегментів Національної архівної інформаційної системи, що є складовою частиною Державної програми інформатизації України. Необхідно врахувати і той факт, що

громадяни дистанційно використовують документи НАФ які вже оцифровані [38].

Дієвим інструментом отримання інформації в електронному вигляді є офіційні веб-портали Укрдержархіву та структурних підрозділів. На офіційному веб-сайті Державного архіву Житомирської області станом на 01.10.2020 року у рубриці «Описи» розміщено 1 493 оцифрованих описів справ постійного зберігання, що складає 73 069 електронних файлів. Це дає можливість усім бажаючим отримати архівну інформацію, ознайомитись з переліком фондів та заголовками справ не відвідуючи архів, дистанційно, табл.2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз перегляду розділів розміщених на веб - сайті ДАЖО.

Назва розділу	2019 рік	11 місяців 2020 року	% спів-відношення
Довідковий апарат до 1917 року	2120	23 634	+1115%
Довідковий апарат з 1917 року	3556	26 436	+ 745%
Фонд користування оцифрованих документів НАФ	9130	36 348	+ 400 %
Зразки заяв	3291	24 855	+ 755 %
Державні послуги	3359	15 633	+465%
Інформація про архів	5264	20 015	+380%

Джерело: власні дослідження.

Наповнення бази даних таких документів здійснюється постійно. Дієвість веб-сайту визначається кількістю відвідувачів, що переглянули принаймні одну сторінку. Завдяки використанню електронних та інформаційних систем прослідковується значне зростання відвідувань і перегляду документів. Задоволення інформаційних потреб громадян і суспільства можливе лише завдяки удосконаленню нормативно - правової бази з питань розбудови архівної справи та діловодства з урахуванням відповідних європейських і міжнародних принципів, норм, стандартів [11]. Забезпечення модернізації інформаційних систем мереж, ресурсів, які побудовані з використанням прогресивних технологій.

РОЗДІЛ 3.

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

3.1. Розширення та спрощення отримання послуг для фізичних та юридичних осіб

Відповідно до вітчизняної нормативно - законодавчої бази послуги органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що надаються установами і організаціями які заходяться в їх підпорядкуванні (в тому числі послуги ДАСУ) відносяться до сфери публічних послуг [12].

На законодавчому рівні в Україні вже прийнято ряд документів в яких визначені правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних та публічних послуг, але стрімка інтеграція інформаційних технологій у всі сфери функціонування суспільства вимагає провадження нових рішень.

До ключових проблем розвитку електронних процедур надання послуг в Україні можна віднести:

- недосконалість нормативно-правового поля провадження електронних послуг;
- відсутність стандартів запровадження електронних послуг;
- недосконалість електронної ідентифікації та автентифікації суб'єктів звернення під час надання електронних послуг;
- прогалини інституційної електронної взаємодії між органами, що задіяні при наданні адміністративних послуг;
- складність та заплутаність процедури надання адміністративних послуг;
- відсутність єдиної інфраструктури, що забезпечує електронні послуги на основі встановлених вимог;
- брак довіри до електронної взаємодії суб'єктів надання адміністративних послуг та суб'єктів звернення;
- низький рівень готовності державних службовців, посадових осіб органів

місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб до запровадження електронних послуг [12].

Відповідно затвердженій в Україні процедурою, заяву щодо отримання адміністративної послуги можна подавати в письмовій, усній та електронній формах. Але більш прийнятним для громадян, до 2020 року, залишалось письмове звернення.

Трансформаційні процеси вітчизняного простору відбуваються в фарватері глобалізаційних змін, провідною із яких є діджиталізація, яка експонована пандемією COVID-19 [13].

Крім того, зростає рівень інформатизації суспільства та позитивний досвід використання «цифри» як в бізнесі, так і для впорядкування особистих справ громадян.

Одним із прикладів впровадження, опанування і популяризації електронних послуг є інтеграція цифрових технологій в комунальній сфері. Ще декілька років тому система обліку, розрахунку і контролю за спожиті послуги в комунальній сфері була складною і вимагали сил і відповідних навичок у споживача. Облік проводився в паперовому вигляді, оплата здійснювалась безпосередньо в касах банків, постійно виникали черги. Постачальники комунальних послуг зобов'язували споживачів зберігати квитанції про оплату не менше трьох років, проводились виснажливі звірки.

Першим кроком спрощення було створення електронного кабінету споживача, що дало можливість дистанційно передавати показники і отримувати рахунки на оплату в електронному вигляді. В той же час сама оплата здійснювалась, як в касах так і через термінали, причому комісія за послуги розрахунку в терміналі була зниженою. Культура використання банківських карток є наступним етапом.

Після запровадження банківських карток, з'явилась можливість споживачів здійснювати безготівковий розрахунок в онлайн режимі, друк чеків, контроль залишків, тощо. На сьогоднішній день методи розрахунку удосконалюються, споживачі мають змогу обирати пакети банківських

послуг від різних установ в залежності від вподобань та зручності інтерфейсу.

Обробка персональних даних відбувається за згодою споживачів послуг з урахуванням вимог Закону України “Про захист персональних даних” [26].

Зазначені процеси можна трактувати як кроки цифрової трансформації вітчизняного суспільства.

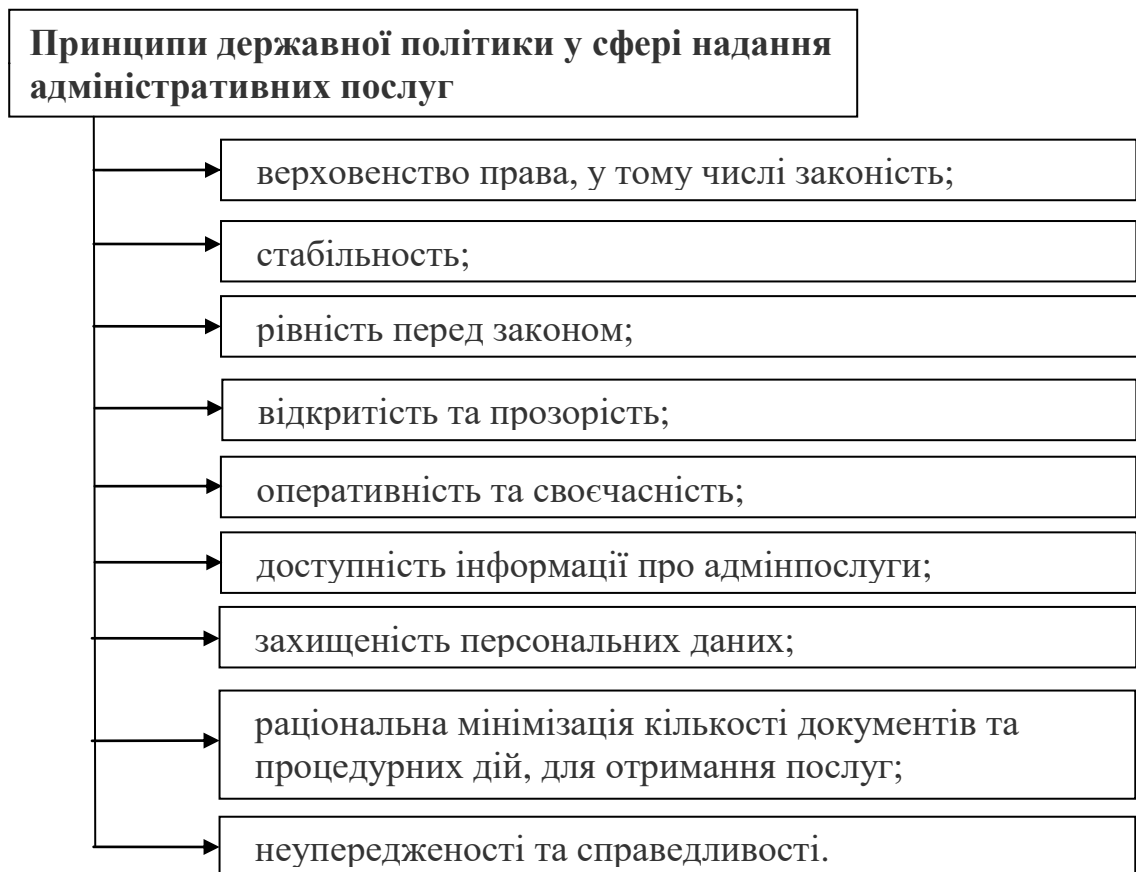

Рис. 3.1 Державна політика у сфері надання адміністративних послуг.

Джерело: сформовано автором на основі [14].

Відтак, електронна форма надання адміністративних та інших публічних послуг має емпіричне та когнітивне підґрунтя у вітчизняному суспільстві. Тому черги в установах, що надають адміністративні послуги, не зрозумілі вимоги представлення тих чи інших довідок, виписок під час замовлення послуги, не узгодженість між відомствами, які надають послуги, значні витрати сил, часу і як результат невдоволення громадян мають бути усунені в рамках діджиталізації.

3.2. Впровадження інноваційних методів роботи

Архівною службою проводяться заходи щодо покращення надання послуг. В ДАЖО цілодобово функціонує офіційний веб-сайт. В розділах меню розміщена інформація про архів та його структурні підрозділи, інформація про графік роботи та години прийому.

В розділі “Звернення громадян” розміщені зразки заяв на отримання архівної довідки:

- про народження (вступ у шлюб, смерть) мене, моєї матери, батька;
- про виділення квартири за адресою;
- про виділення земельної ділянки за адресою;
- про стаж роботи, нарахування заробітної плати;
- про нагородження мене медаллю, орденом (назва нагороди);
- про обрання мене депутатом;
- дозвіл на ознайомлення (видачу архівної довідки) про репресованих і т.д. [15].

В самому приміщенні встановлений термінал, що дає можливість відвідувачам проводити безготівковий розрахунок за отримані платні послуги. Затверджено перелік послуг, які можна надавати дистанційно.

Динаміку зростання обсягів дистанційного звернення в ДАЖО представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз звернень до ДАЖО в 2019 - 2020 р.р.

Види послуг	9 місяців 2019 р.	9 місяців 2020 р.	Відхи- лення %
Особистий прийом громадян	1528	648	- 42%
Запити на електронну пошту	1381	2594	+ 187%

Джерело: власні дослідження.

Стрімко зростає кількість виданих в електронному вигляді архівних справ на запити фізичних та юридичних осіб (одна справа може видаватись

декілька разів різним замовникам):

-2017 р. - 871 справ на 4 438 файлів;

-2018 р. – 5 349 на 179 645;

-2019 р. – 1 625 на 543 201;

-9 міс.2020 р. – 571 на 109 842.

Така ж тенденція прослідковується при виготовленні держархівом області одиночних сканкопій документів на запити громадян:

-2017 р. – 4 618 цифрових копій;

-2018 р. – 48 718;

-2019 р.– 47 721;

-9 міс.2020 р. – 20 928.

Процес підготовки відповіді на запитувану архівну довідку проходить в декілька етапів. Співробітник відділу використання інформації документів НАФ, який виконує запит, використовуючи довідники, путівники або описи фондів визначається яка саме справа (в багатьох випадках це декілька справ і навіть десятки) йому потрібна. Після цього оформлює замовлення встановленого зразка на видавання справи, де вказує фонд, опис, номер.

Директор архіву розглядає замовлення і візує. Видача будь яких документів в архіві здійснюється тільки з письмового дозволу керівника. Далі замовлення передається в відділ зберігання документів НАФ де його отримує на виконання працівник, який відповідає за сховище в якому зберігається документ.

Справа доставляється до виконавця запиту, який після опрацювання здає її знову на зберігання. На кожному етапі руху справи, відбувається фіксація у спеціальних журналах.

Як ми бачимо, отримання справи займає більше часу ніж пошук самої інформації, вимагає додаткового залучення відповідних працівників.

Цей процес можна спростити завдяки підвищенню рівня внутрішньої та зовнішньої комунікації. Створення цифрового фонду користування документами НАФ забезпечує формування електронних ресурсів, дає

можливість дистанційного доступу з використанням сучасних технологій.

В держархіві створено електронну базу у якій відображено перелік оцифрованих фондів, описів та справ. База розміщена у локальній мережі держархіву та постійно оновлюється. Кожен працівник може скористатися базаю і після замовлення працювати зі справами дистанційно.

Аналіз видачі співробітникам оцифрованих справ в електронному вигляді на робочий комп'ютер:

-2017 р. – 261 справ;

-2018 р. - 505;

-2019 р.– 339;

-9 міс.2020 р. – 527.

Такий же алгоритм дій при замовленні справ користувачами в читальний зал держархіву. В 2017 році в читальному залі облдержархіву працювало 493 користувача, які здійснили 3 941 відвідувань, в 2018 р. 538 / 3 968, в 2019 р відповідно 579 / 3 442.

Через підвищений попит на архівну інформацію, зростання зацікавленості до проведення досліджень з краєзнавства, історичного минулого населених пунктів області, генеалогічних досліджень спостерігається тенденція до збільшення кількості бажаючих самостійно працювати з документами НАФ, які зберігаються у фондах архіву, табл.3.2.

Для можливості перегляду справ відвідувачами в електронному вигляді впродовж 2017 – 2018 років в читального залі було встановлено 8 комп'терів.

Таблиця 3.2

Аналіз надання справ в електронному вигляді до читального залу ДАЖО.

Вид роботи	2017 рік	2018 рік	2019 рік	3 міс. 2020 року (далі обмеження роботи в зв'язку з пандемією)
Видано оцифрованих архівних справ	603	1510	1428	527

Джерело: власні дослідження.

З метою спрощення отримання архівної інформації, на веб-сайті ДАЖО відкрито рубрику “Фонд користування”, в якій розміщуються оцифровані архівні справи НАФ. Станом на 1.12.2020 року в мережі вже розміщено 1312 справ що становить 64% від загальної кількості оцифрованих справ.

Розміщення всіх справ обмежено технічними можливостями.

Рубрика популярна серед користувачів, якщо в 2019 році її переглянули 9130 разів то за 11 місяців 2020 року 36 348 разів. Цифри суттєво відрізняються в сторону збільшення. Треба відмітити що доступ до інформації і документів розміщених на веб - сайті безкоштовний.

Але сайти діють відокремлено і для отримання нової інформації необхідно постійно здійснювати пошук в *Internet*-мережі. В першу чергу необхідно сформувати єдину інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру, яка забезпечить дистанційний доступ фізичних і юридичних осіб до потрібної інформації про адміністративні послуги.

Запровадження електронного цифрового підпису або проведення ідентифікації заявника головна умова отримання таких послуг.

Електронний цифровий підпис (ЕПЦ) є ключовим інструментом в системі електронного документообігу, оскільки він використовується фізичними та юридичними особами для ідентифікації підписанта. Сертифікат відкритого ключа містить персональну інформацію про власника, що дозволяє однозначно ідентифікувати автора [4].

Закони України “Про електронні документи та електронний документообіг” та “Про електронний цифровий підпис” визначають порядок та організацію електронного документообігу, а також правовий статус та використання (ЕПЦ). Електронний цифровий підпис як засіб контролю походження і цілісності інформації є ефективним інструментом забезпечення інформаційної безпеки на всіх рівнях інфраструктури суспільства: від персональної інформаційної безпеки людини до інформаційної безпеки держави [16,17.].

Варто відмітити позитивні практики щодо електронного надання

адміністративних послуг: оформлення паспорта громадянина України та для виїзду за кордон, реєстрація/зняття з реєстрації місця проживання, державна реєстрація фізичної та юридичної особи. Прогресивною новинкою в наданні та отриманні послуг стало запровадження кабінетів електронних сервісів міністерств і відомств держави. Накштал електронних сервісів Державної податкової служби, Міністерства внутрішніх справ, Пенсійного фонду України, Державного земельного кадастру, Міністерства юстиції України і т. д. [17].

У 2019 році створено Міністерство цифрової трансформації України (далі Мінцифри) – провідний інститут формування та реалізації державної інформаційної політики щодо національних електронних інформаційних ресурсів, впровадження електронних послуг та розвитку цифрової грамотності громадян, рис. 3.2. [18].

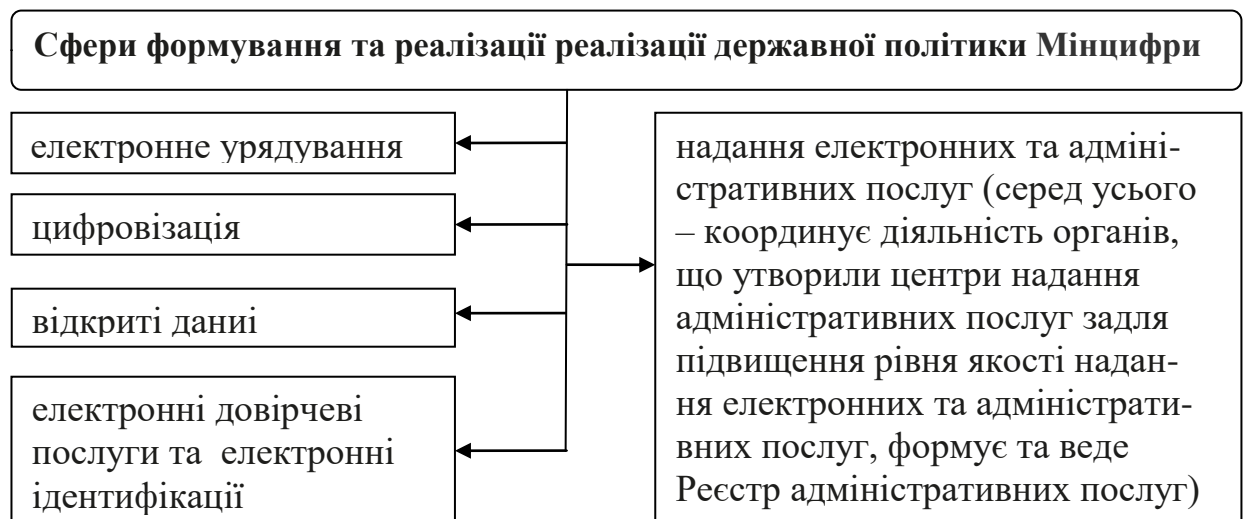

Рис. 3.2 Сфери формування та реалізації державної політики Мінцифри.

Джерело: сформовано автором на основі [18].

Розвиток телекомунікаційних мереж та ІТ-індустрії, широкосмугового доступу до інтернету, це ті питання які контролює Міністерство. Оптимізація роботи державних органів, боротьба з бюрократією, забезпечення дистанційного та оперативного доступу громадян до якісних адміністративних послуг можливе лише завдяки об'єднанню державних реєстрів в єдину державну систему взаємодії [18].

Міністерство забезпечило створення, впровадження в експлуатацію та утримання єдиного державного веб-порталу електронних послуг “Дія”.

Функції порталу обумовлені постановою КМУ “Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг” та відповідним Положенням. На порталі можна буде отримати довідку онлайн, перевірити реєстри, відкрити власний бізнес. Мета даного проекту – провести оцифрування 100% усіх публічних послуг, що надає держава у тому числі в архівній сфері, рис.3.3. [19].

Передбачено користування веб-порталом “Дія” як через комп’ютер, так і за допомогою мобільного додатка через смартфон чи планшет. Презентацією дієвості додатку стало запровадження електронного посвідчення водія [19].

Можливість отримання публічних послуг, подання звернень, скарг, петицій громадян, здійснення електронного листування з органами влади, проведення опитувань тощо;
Впровадження мобільного застосунку “Дія”;
Користування особистим кабінетом та доступом до інформації з реєстрів;
Створення сучасного реєстру адміністративних послуг.
Головні меседжі Єдиного державного вебпорталу електронних послуг “Дія”

Рис.3.3 Перелік головних меседжів Єдиного державного веб-порталу електронних послуг “Дія” [19].

Розвиток цифрової свідомості суспільства, становлення процедури електронного обслуговування та розширення сфери інтеграції інформаційних технологій є беззаперечною запорукою підвищення якості життя населення України, в цілому. Тому інтеграція прогресивних методик в практику надання адміністративних послуг є однозначним орієнтиром трансформації Державної архівної служби України.

ВИСНОВКИ

1. Високі вимоги до діяльності архівних установ, повноцінного доступу до їх інформаційних ресурсів зумовлені реаліями інформаційного простору, сучасною стратегією керівництва України, зацікавленістю українського суспільства до формування його національної ідентичності та історичної пам'яті прискорюють процес розбудови архівної справи України.

Отже, актуальним є завдання щодо впровадження в архівній справі України науково - обґрунтованої програми інноваційного розвитку з чітко визначеними метою, напрямками, механізмами реалізації, розробленими на теоретичних основах державного управління і довгострокової стратегії, з урахуванням високотехнологічних інформаційних систем.

2. Впровадження новітніх інформаційних технологій в архівну справу України, запровадження широкомасштабного процесу оцифрування справ НАФ з паперовим носієм інформації (книг, карт, тексту газет, чорно – білих , корольових малюнків, фотографій) з застосуванням сучасного обладнання та технологій, забезпечить їх збереження та користування в електронному вигляді.

3. Задоволення інформаційних потреб громадян і суспільства можливе лише завдяки перегляду нормативно – правих актів які регламентують роботу Укрдержархіву та структурних підрозділів. Створенню технологічних процесів, забезпечення вільного доступу і використання документів які зберігаються в інформаційних системах.

4. Оптимізація роботи державних органів, боротьба з бюрократією, забезпечення дистанційного та оперативного доступу громадян до якісних адміністративних послуг можливе лише завдяки об'єднанню державних реєстрів в єдину державну систему взаємодії.

5. Розвиток цифрової свідомості суспільства, становлення процедури електронного обслуговування та розширення сфери інтеграції інформаційних технологій є беззаперечною запорукою підвищення якості життя населення України, в цілому.

Тому інтеграція прогресивних методик в практику надання адміністративних послуг є однозначним орієнтиром трансформації Державної архівної служби України.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про інформацію”. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.2020).
2. Міжнародна рада архівів. веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 04.05.2020).
3. Стратегічна програма розвитку архівної справи України на середньострокову перспективу (2019–2023 рр.). веб-сайт. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/> (дата звернення: 02.05.2020).
4. Указ Президента від 28 квітня 2014 року «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України». веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 07.05.2020).
5. Публічний звіт голови Укрдержархіву Хромова А.В. “Про підсумки діяльності Державної архівної служби у 2019 році”, веб-сайт. URL: <http://www.archives.gov.ua/> (дата звернення: 12.04.2020).
6. Постанова Кабінету Міністрів України “ Положення про Державну архівну службу України”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.04.2020).
7. Баранова Т.І. “ Про роботу Укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документів у 2017 році та пріоритети Укрдержархіву на 2018 рік”. Архіви України. 2018. №1. С. 13-63.
8. Закон України “ Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 24.03.2020).
9. Закон України “ Про Національний архівний фонд та архівні установи”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2020).
10. Закон України “Про доступ до публічної інформації”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 24.03.2020).
11. Указ Президента України від 05.05.11 № 547 “Питання забезпечення

органами виконавчої влади доступу до публічної інформації”. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 24.05.2020).

12. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.09.2020).

13. Постанови Кабінету Міністрів України “Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.09.2020).

14. Закон України “ Про адміністративні послуги ”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.09.2020).

15. Офіційний веб- сайт Державного архіву Житомирської області , веб-сайт. URL: <http://archive.zt.gov.ua/> (дата звернення: 18.09.2020).

16. Закон України “Про електронний цифровий підпис”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>(дата звернення: 14.09.2020).

17. Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.09.2020).

18. Постанова Кабінету Міністрів України “ Положення про Міністерство цифрової трансформації України”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>(дата звернення: 02.10.2020).

19. Постанови Кабінету Міністрів України “Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>(дата звернення: 30.08.2020).

20. Постанова Кабінету Міністрів України “ Питання Міністерства цифрової трансформації України”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>(дата звернення: 02.10.2020).

21. Постанови Кабінету Міністрів України “Питання виконання Закону України “Про доступ до публічної інформації”, веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 24.03.2020).

22. Наказ Міністерства юстиції ‘Порядок складення та подання запитів на публічну інформацію та форму запиту на інформацію, розпорядником якої є Державна архівна служба України’. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.09.2020).

23. Закон України “ Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки ”. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 14.05.2020).

24. Закон України “ Про Національну програму інформатизації ”. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 18.05.2020).

25. Закон України “ Про звернення громадян ”. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 19.09.2020).

26. Закон України “ Про захист персональних даних ”. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.09.2020).

27. Закон України “ Про запобігання корупції ”. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 4.09.2020).

28. Наказ Державної архівної служби № 31 від 18.05.2018 року “Примірний перелік видів публічної інформації, розпорядником якої є Державна архівна служба України”. веб-сайт. URL: <http://www.archives.gov.ua/> (дата звернення: 12.04.2020).

29. ”Конституція України”. веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 9.04.2020).

30. Метрична книга. Фонд 146, опис.1 справа 1553 аркуш 55. Державний архів Житомирської області.

31. Метрична книга. Фонд 660, опис 1, справа.4, аркуш 50. Державний архів Житомирської області.

32. Метрична книга. Фонд 1, опис 76, справа 112, аркуш 44 зворот. Державний архів Житомирської області.

33. Метрична книга. Фонд 1, опис 77, справа 13, аркуш 407 зворот. Державний архів Житомирської області.

34. Метрична книга. Фонд 1, опис 77, справа 264, аркуш 122 зворот.

Державний архів Житомирської області.

35. Метрична книга. Фонд 1, опис 77, справа 146, аркуш 236 зворот.
Державний архів Житомирської області.

36. Метрична книга. Фонд 1, опис 77, справа 1771, аркуш 42 зворот.
Державний архів Житомирської області.

37. Метрична книга. Фонд 1, опис 77, справа 1774, аркуш 173 зворот.
Державний архів Житомирської області.

38. “Доступ до документів Національного архівного фонду України”.
веб-сайт. URL: <http://archive.zt.gov.ua/> (дата звернення: 18.04.2020).

39. Фільо В.В. “Державна інформаційна політика України: інноваційний аспект”. Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації: Матеріали II Всеукраїнської науковопрактичної конференції за міжнародною участю, 23 червня 2020 року. – Житомир: ЖНАЕУ, 2020. С.- 481 – 486.

40. Фільо В.В. “Інституціональне забезпечення Державної архівної служби України”. Наукові читання – 2020: збірник тез доповідей науково – практичної конференції науково – педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених ННІ економіки та агробізнесу: Поліського національного університету. Житомир: Поліський національний університет, 2020. С. 210-211.

41. Власенко О.П., Фільо В.В. “Розвиток Державної архівної служби України в контексті цифрової трансформації”. Механізми управління розвитком територій: збірник наукових праць. Житомир: Поліський національний університет, 2020. С. 275-279.